

**ESISELVITYS MAHDOLLISISTA MUINAISKARJALAISISTA VESIREITEISTÄ JA UUSISTA
HISTORIAPOHJAISISTA ERÄMELONTAREITEISTÄ
HIITOLANJOEN VESISTÖALUEELTA SAIMAALLE**

- KUALIITE -

**Laatokalta Saimaalle -hanke
(The Best Practises of Shoreline Biodiversity Protection) KS 1771 2020 - 2022
Mikko Europæus
Hankekoordinaattori
Hiitolanjoki-yhdistys, pj.**

Hanke on Euroopan unionin osarahoittama.
The project is co-funded by the European Union.

KUVA 1: Hiitolanjoen vesistöalue (valuma-alue).

Karttaan on lisätty lippuina vedenjakajan ylittävät reittien ”Saimaan satamat” Vuoksen vesistöalueella eli Särkilahti (Muinainen rajareitti) ja Putikonlahti (Romanan reitti ja Matkoreitti) Savonlinnan Punkaharjulla. Lähtöpaikkana Hiitolanjoki on punainen rasti. Karttapohja: Tiekartta. SYKE:n VALUE-rajaus. Hiitolanjoki-yhdistyksen arkistoaineistoa.

KUVA 2. Ensimmäinen maaetappi alkaa jo Kangaskosken laavurannassa. Maihinnousupaikka on merkitty kyltillä ja varustettu puuluiskalla, josta kanootti on helppo vetää kuljetuskärryyn. Taustalla Etelä-Karjalan virkistysaluesäätiön uudenkarhea nuotiokatos. Alueella on myös vanha laavu ja käymälä.

KUVA 3. Hankkeen aikana koottuun kanoottitarvikkeisiin kuuluvat tavallisten melojen ohella kaksi taittomelaa (3. ja 4. vasemmalta), jotka ovat hyödyksi suuremmilla vesillä ja nopeissa käännöksissä. Omatekoinen kanoottisauva on paitsi sauvoin mataliin vesiin, myös mm. tuki ja vetoväline.

KUVA 4. Ensimmäisen laajamittaisen koemelonnan avustaja Juhani Tiainen Sarajoen suussa. Taustalla Torsanjärvi. Toukokuu on reittien sesonkina toisinaan haastava, sillä lämpimät ja hyvin kylmät säät vuorottelevat. Suojaa täytyy olla.

KUVA 5. Kahdella laajamittaisella koemelonnalla mukana ollut avustaja Taru Kaljunen kahlaa Sarajoen koskessa. Kuivapuku ja sopivat jalkineet ovat tällöin lähes välttämätön varustus. Kajakillakin voi liikkua joitain reittiosia, mutta sitä ei suositella ahtaisiin, meaderoiviin puroihin saati ojiin. Myös pakkaustilaa tarvitaan vaativille pitkille retkille.

KUVA 6. Erämelojan vaivannäkö kuitenkin aina palkitaan, kuten tässä: Rako-ojan kanjoni on reittien kirkkaimpia luontohelmiä erämaisella Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon raja-alueella. Luonnosuojelualue täällä jo on, mutta kansallispuistoa yhä odotellaan...

KUVAKENTTÄ 7. Koemelontojen yhteydessä kertyneitä todisteita vanhasta venekulusta reittialueilla. Uponnut tai upotettu veneen jäännöksi Pienessä Kalajärvessä (vas. ylä, myös kaksi muutaakin samalla rannalla), venepoukama ja aluspuu Suuri-Matkolla (kesk. ylä), vetopainauma Pieni-Matkolla (oik. ylä). Romanonjoesta löytynyt jäännös, jossa kairattuja reikiä, ehkä vesikulkuneuvosta (vas. ala), venelöytö Sarajoen rantapenkasta (kesk. ala), tervalepiköistä pilkistävä pieni erävene Sarajärvellä (oik. ala). Löydöt vahvistivat käsitystä, että näillä reiteillä on vähintäänkin alueellisia perinteitä vesikulkureitteinä.

KUVAKENTTÄ 8. Hankkeen melontainfrastruktuuria tuotettiin Kokkolanjoen Erä-Miesten rakentaman rantatumistasanteen (vas.ylä) ohella myös ikivanhaa telapuuratkaisua kehittäen: näitä pitkin voi vetää lastattuja kanootteja hankalimmissa maaohituksissa (kivikot, kosket yms.). Markku ja Atte Tolvanen kuorivat ensin haapapuu, jotka kuivatettiin (vas.ylä. oik. ala) ja osin tervattiin. Ohitusrata löytyy nyt esimerkiksi Pusankoskelta ja tätä ”Muinaista rajareittiä” on merkitty väripaaluin (oik. ala).

KUVAKENTTÄ 9. Erämelontaan kuuluu vaativia harjoitteita: avustaja Tuomas Tiainen vetää kanoottia Romanonjoen siltarummun läpi (vas. ylä). Maalla kanoottia voi kantaa myös längillä hartioden päällä (oik.ylä). Kärkyt ovat tärkeitä etenkin hyvässä kangasmaastossa (vas. ala). Monin paikoin, kuten Sarajoella, on silti säännöllistä raivaustarvetta: tällä kertaa työssä etualalla hankekoordinaattori Mikko Europaeus ja avustajat Timo Siirasto sekä takana Juhani Tiainen (oik. ala).

KUVA 10. Romanon reitin ja Matkoreitin varrelle suoraan Myllyjoen ja Niskalammen ja padon kautta jäävä 1700-luvulle palautuva Putikon hovi olisi itseoikeutettu tuleva etappipaikka, majoituskohde ja kulttuurihistoriallinen nähtävyys. Valitettavasti takavuosien näyttelykohde on tällä hetkellä suljettu eivätkä yhteydenotot ole tuottaneet tulosta. Asiaa kannattaa silti selvittää jatkossa. Myös entinen Kultakivi ja ehkä Putikon sahan alue olisivat kohteita, joita voitaisiin osaltaan elvyttää erämelontamatkailun avulla ja uusien palvelujen tuottamisella.

KUVA 11. Hankkeessa teetettiin kaksi luontoselvitystä reittialueista. Lisäksi koemelontaan osallistunut Suomen luonnonsuojeluliiton hankekoordinaattori Tuuli Hakulinen teki sen yhteydessä pikainventointia. Torsanjärven vähistä saarista piskuinen Näresaari herätti kiinnostusta. Järvellä on myös vanhoissa rajasopimuksissa mainittu Puutonluoto.

KUVA 12. Simpelejärven aamyidylliä Tinkonsaassa. Hiitolanjoen vesistöalueen suurin keskusallas tarjoaa erinomaisia melontamahdollisuuksia ja täältä löytyy reittialueista parhaiten myös majoitusta ja palveluita. Kehittämisvaraakin silti vielä on.

KUVA 13. Oitotinlahti on jo leimallisesti saimaalaista maisemaa rantalohkareineen ja kallioineen. Täällä ollaankin saavuttu Pihlajaveden Perälampareeseen. Alueella on maisema-arvoja, nähtävyytsvuori ja tietävästi norppakin viihtyy näillä vesillä.

ULEFONE
SHOTONARMOR 6E

KUVA 14. Täysin toisenlaista ympäristöä edustavat lukuisat reittialueiden pienvedet, kuten Saareksienoja Matkoreitillä. Monin paikoin on myös merkkejä majavasta, joiden habitaatit käyvät usein yksin erämelöjan ympäristöjen kanssa.

KUVA 15. Jottei totuus unohtuisi: edessä on joskus myös tällaisia tiheikköjä, etenkin Matkoreitillä. Näistä kuitenkin kanootilla yleensä selviää ainakin venettä helpommin ja toisaalta rehevät ranta-alueet lähipeltoineen ovat paikoin tyypymaisemaa.

KUVA 16. Jokiosuuksille jäi monenlaisia siltojen alituksia. Yksi erikoisimmista on Romanan reitin ja Matkoreitin Vanhan Viipurintien holvattu kivisilta Myllyjoella, nähtävyys sinänsä. Myös vanhat rautatiesilta-aukot ovat täällä näyttäviä.

KUVA 17. Haukkavuori Sarajärvellä on Muinaisen rajareitin kirjaimellinen huippukohta Etelä-Karjalan korkeimpana paikkana. Täällä – kuten Torsanvuorella, Laakkiinmäki-Kaatuvaavuorella, Paljakanvuorella ym. - vanha rajaseutu konkretisoituu kalliohakkausina. Kohteille pääsy vesitse saapuessa on kuitenkin ollut ja on yhä vaikeaa: tässä onkin yksi tuleva kehityskohde.

KUVA 18. Muinaisen rajareitin päätepiste Särkilahti on Torsanjärven ohella on mainittu jo Pähkinäsaaren rauhan rajasopimuksessa (1323) ja voi hyvin olla että eränautinta rajoineen yltää täällä ajassa vielä syvemmälle. Koljonrannan hiekalle on hyvä viimein päättää retki ja yleisestä venerannasta voi myös hakea matkalaiset.

KUVA 19. Erämeloja katoaa autereeseen Putikonlahdessa...täältä Romanan reitin ja Matkoreitin päätesatamasta, vanhalta uiton pudotuspaikalta voi, jos intoa ja voimia riittää, jatkaa luontevasti Punkaharjulle. Vastaavasti Särkilahden yhteydeltä voi tähdätä Savonlinnaan, joskin tämä matka on pidempi. Antoisia retkiä muinaiskarjalaisten vanavedessä!

LAATOKALTA SAIMAALLE

-ERÄMELONTAREITISTÖ

Historiapohjaiset erämelontareitit
Hiitolanjoen vesistöalueelta
Vuoksen vesistöalueelle (Pihlajavesi)

"Laatokan latvavesiltä Saimaan satamiin.."

Hiitolanjoen-yhdistyksen ja Suomen luonnonsuojeluliiton yhteistyönä Laatokalta Saimaalle -hankkeessa (The Best Practices of Shoreline Biodiversity Protection) suunniteltiin vuosina 2020-2022 kolme historiapohjaista erämelontareittiä Hiitolanjoen vesistöalueelta vedenjakajan yli Saimaalle. Ajatuksena oli tutkia ja kokeellisesti selvittää, miten voitaisiin kulkea nykyisin reittisuuntaa, joita mahdollisesti käyttivät jo muinaiskarjalaiset liikkuessaan Laatokalta sisämaahan, Savoon ja aina pohjoiseen. Hiitolanjoen (Kokkolanjoen) merkityksestä vesireittinä ja vesistöalueen yhteyksistä on perimätietoa ja aiempaa tutkimusta (mm. Pekka Lappalainen, Kyösti Julku, Kustaa Viikuna, Mikko Europaeus) sekä yleisesitys Hiitolanjoen latvavesiltä Laatokalle -tietokirjassa (2012). **Reitit ovat kokonaisuuksina erittäin vaativia sisältäen maataipeleita ja kahlattavia osuuksia. Ne ovat parhaiten vesikuljettavissa korkean veden aikaan touko-kesäkuussa. Kaikki kolme voi laajimmillaan aloittaa Hiitolanjoen Kangaskoskelta tai kokeilla osina.** Alla lyhyet luonnehdinnat, kääntöpuolella etappikuvaukset. Reittien ylläpitäjä on Hiitolanjoen-yhdistys. Esiselvitys, lisätietoa, kuvia, palveluita, päivityksiä: www.hiitolanjoen.fi

I MUINAINEN RAJAREITTI noin 60 km Hiitolanjoen vesistön länsiosalta Pihlajaveden Särkilahteen, joka mainitaan alueen keskusjärvi Torsanjärven ohella jo Pähkinäsaaren rauhana (1323) rajasopimuksessa. Täällä kohtasivat ehkä vielä vanhemmat eräntessit. Vuoden 1545 Jääsen (Äyräpäästä), Lapveden ja Savon rajapaikkaluettelon *Rajan Äijan Kiffui* on yhdistetty Rako-ojaan. *Kulttuuri- ja luonnontähtävyksiä:* Hiitolanjoen Kangaskoski (1), Lahnasenkoski (2) ja Ritakoski (3), Silamusjoen näköala (4), Torsanvuori, kalliomaalaus ja rajahakkaukset (5), Haukkavuori, näköala ja rajahakkaukset (6), Sarajärven linnavuori ja luola (7), Rako-ojan kanjoni (8), Oitotinlahden vuori ja kallioli (9). *Retkitukikohtia, laavuja, tulipaikkoja:* Kangaskoski (a), Lahnasenkoski (b), Konkalampi (c), Salmensaari (d), Haukkavuori (e). *Huom. Is-alueen rajoitukset Rako-ojalla.* Halutessaan reittiä voi jatkaa Pihlajaveden saariston (huom. Is-alueet) kautta esimerkiksi Savonlinnaan (noin 40 km).

II ROMANAN REITTI noin 50 km Hiitolanjoen vesistön keskiosalta Pihlajaveden Putikonlahteen. Nouse Simpelejärvestä aluksi Romanonjokea (karj. *Romana* < ven. *Roman* < kreik. *Romanos*), joka sai ortodoksikarjalaisnimensä ehkä Laatokalta tulleelta matkajaalta tai uudisasukkaalta. Alueella vielä 1700-luvulla suurissa kaskiiridoissa muistettuja parikkalalaisten ja sääminkiläisten kulkureittejä. *Kulttuuri- ja luonnontähtävyksiä:* Kivijärven Kalmanharju (10), Äijönvuori, luola (11), Romanonjoen (12) ja Haljakan (13) kivikautiset asuinpaikat, Romanonkankaan pyyntikuopat (14), Laakkinmäen - Kaatuvavuoren (15) ja Paljakanvuoren (16) rajahakkaukset, Putikon hovi ja kylä (17). *Retkitukikohtia, laavuja, tulipaikkoja:* Tinkko (f), Mustasaari (g), Oronmylly (h), Kynärpäänjoki (i), Pieni Mustajärvi (j). Reittiä voi halutessaan jatkaa Punkaharjun kohteisiin, esimerkiksi Tuunausalmeen (noin 12 km) tai harjualueelle (< 10 km). Matkalla mm. Savonsaaret (k) ja Aapelsaari (l).

III MATKOREITTI noin 70 km Koko Simpelejärvän läpi Hiitolanjoen vesistön pohjoisosalta Pihlajaveden Putikonlahteen Matkolampien ja Kalajärvien kautta (muinoin yhteys myös Enanlahteen). Vaikein vähävetinen reittiossa (noin 15 km) Lahdenpohjan - Punkaharjun entisen Kultakiven lomakylän lampialueen välillä yhtyy Mustajärvellä Romanan reittiin. Alueella vanhaa kulkunimistöä ja tietoa sekä venekulun äänteitä. *Kulttuuri- ja luonnontähtävyksiä:* Siikalampi (18), Vaaranmäen kalliojyrkäne (19), Iso ja Pieni Linnavuori, luola (20), vene-asetelma Saareksienojan suussa (21). *Retkitukikohtia, laavuja tai tulipaikkoja:* Särkisalmen Lohikontin laavu (m), Kalliomäen laavu (n), Kalajärven uimaranta (o).

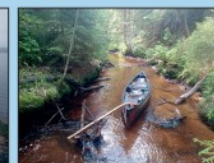
 Nähtävyyksiä.

 Retkitukikohtia, laavuja tai tulipaikkoja.

 Vesillelasku-, aloitus- tai noutopaikka.

I MUINAINEN RAJAREITTI. Särkilampi.

II ROMANAN REITTI. Romanonjoki.

III MATKOREITTI. Hepsilampi.

HUOM. Tämä esite auttaa sinua reitien suunnittelussa, mutta ei sovellu pääsääntöisenä karttana maastokäyttöön.

MUINAISEN RAJAREITIN ETAPIT, 1. OSA (1-6), ROMANAN REITIN JA MATKOMIESTEN REITIN ETAPIT, 1. OSA (1, 21-23)

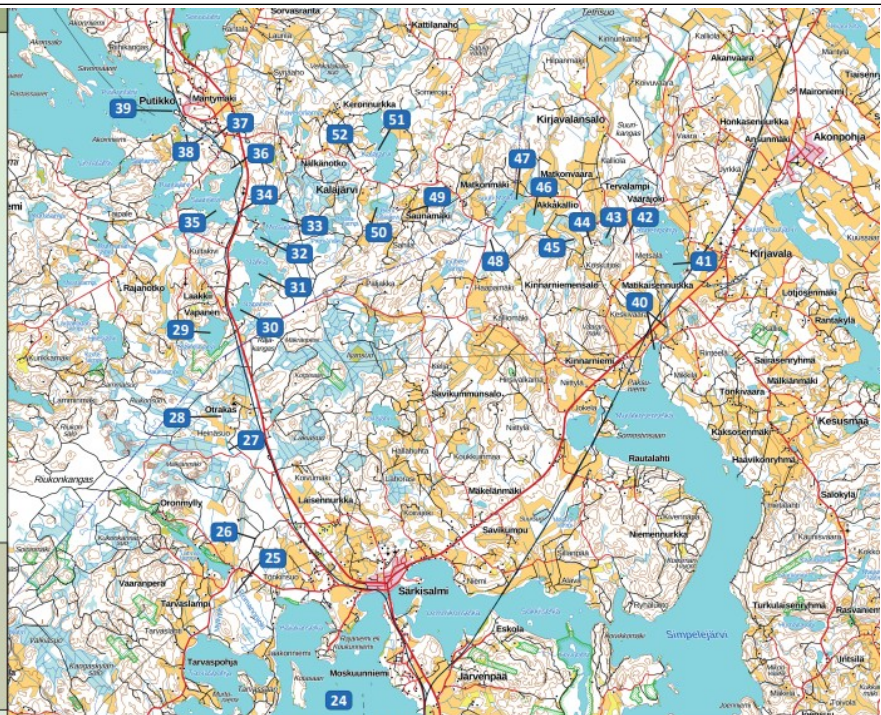
- 1) **HIITOLANJOKI** (myös **Kokkolanjoki**). Lähti ja opastus ent. rajavartioasema, B & B Hiitolanjoki (os.: Kangaskoskentie 220). Kangaskoski **maa- ja vesiohitus**: laavuranta - Kangaskoskentien siltauksia - Hiitolanjoen eteläranta Kangaskosken niska. Yhtenäinen melonta Kangaskoski - Lahnasenkoski 4 km. Lahnasenkoski - Ritakoski **maa- ja vesiohitus**: Hiitolanjoen itäranta - Lahnasenkosken niska - Hiitolanjoki - Ritakoskentie - vesille Ritakoskentien lähtöreitillä rautatiesillan ja VT 6:n välillä.) Uudensillankoski **maohtu**: etelärannalla opaste. *Huom. yksityisrakennus.* Pohjoisrannalla opaste ja Änkiläntien sillan ylävirran puolella rantautumistasanne.)
- 2) **SILAMUSJOKI** (Kiertotie **maataipale 1,6 km**: Uudensillankoski - Uudensillantie - Änkiläntie - Silamusjoen matonpesuranta - ylitysilta - metsätie - Silamustie - Silamusjoen silta. *Huom. vaativa laskupaikka Joronkosken yläpuolella! Yksityisiä rantasaujoja.)*
- 3) **SILAMUSJÄRVI** (Yhteys Konkalammen poluille Velloskonnan ja Hiirenlahden välillä.)

MUINAISEN RAJAREITIN ETAPIT, 2. osa (7-20)

- 7) **SARAJOKI** (Kahlattavia koskia, ylittettäviä tai ohitettavia puita. Heinikköä. Kohteen tärkeitä **maohtu**ksia: noususuunnassa Torsanjärveltä Torsantien 2. silta, Torsantien 2. silta, Korhonen-tilan karjasilta, Torsantie 41 eli Jokiniemi. Palkoin majajahabitaitia. ERITYISVAATIVA KOHDE.)
- 8) **ALUSJÄRVI - PUSANKOSKI** (Alusjärvi: kynnys, Pusankoski: **maohtu** kahlaus, vieni rannalta.)
- 9) **SARAJÄRVI** (Haukkavuoren yhteydellä rantautuminen: Pitkäniemi. *Huom. etäisyys mökkirantaan!*)
- 10) **MYLLYJOKI - MATKOLAMPI - LOITUMA** (Mylläjoja-Sarajärventie - välin **maohtu** kiertotietä. *Huom. rantasauja.* Sarajärventie - Mylläjoja - Matkolampi - Loituman nimetön laskuoja - Loituma vesitse.)
- 11) **RAKO-OJA** (Loitumanpäästä ennen laskukohtaa moottorikelkareitillä tienpohjalle. **Maohitus** -200 m Rako-oja, vesille Loitumanpäänsuon tienpohjan ja Vuorilammientielle tulevan tien yhtymäkohdasta. 3 tiesiltaa. *Huom. luonnonsuojelualueen rajoitukset, ei raivauksia.* ERITYISVAATIVA KOHDE. Kiertotievaihto **maataipaleena 6,5 km**: Loitumanpää - Vuorilammentie - Sarajärventie - Sarajärventie-Saunalammentie - Saunalampi - Kumpulampi - kannas, josta vesille Kumpulammen laskuojaan.)
- 12) **HAARIKKO - SAUNALAMPI - KUMPUKAMPI** (Haarikon Saunalahti - Saunalampi - välillä vesiyhteys. Saunalammen - Kumpulammen laskuojan kannaksella maataipale. Kumpulammesta pieni vesiyhteys Paskalammen laskuoja Kumpulammen pohjoisrannan tielle.)
- 13) **KUMPUKAMPI - SÄRKILAHDENTIE** (**Maataipale 1,5 km**. *Huom. vaativa osuus korkeuserojen takia.*)
- 14) **PARSIKKOLAMPI** (Vesille Särkilahdentien levikeltä, nousu **vetotaitaleena** pohjoispäästä Ruokajärventielle. *Huom. mökkiranta.*)
- 15) **RUOKAJÄRVI** (**Maataipale** Ruokajärventieltä Ruokajärven kaakkoislahteen, josta vesille. Nousu pohjoisrannalta maastosta tai katkoviivatietä Ruokomäntielle.)
- 16) **PERÄLAMPARE OTITINLAHTI** (**Maataipale** tietä Ruokomäntieltä Otitinlahteen, jossa vesille yleiseltä veneiden laskupaikalta.)
- 17) **PERÄLAMPARE TAIVALLAHTI** (Ahdas vesiyhteys rehevässä rannassa. Nousu Ruokomäntielle.)
- 18) **TAIVALLAMPI** (**Maataipale** tienpohjaa Ruokomäntieltä Taivallammen pohjoisrantaan. Nousu **maataipaleena** etelärannasta polulle, josta Saukonsaarentielle.)
- 19) **SÄRKILAHDENSALON TAIPALEENLAHTI** (Lyyhyt **maataipale** Saukonsaarentieltä, vaihtoehtoinen laskupaikka tai reitin päätös- ja noutopaikka Taipaleenlahden eteläpuolelta KIRVESLAHTI, jossa yleinen veneenlaskupaikka, os.: Saukonsaarentie 328.)
- 20) **SÄRKILAHTI** (päättös- ja noutopaikka Särkilahden eteläosassa Koljonniemen yleinen veneranta.)

ERÄMELOJAN OHJE JA ETIKETTI: Reitti soveltuvin parhaiten **kanootille**. Suositus: kevyt, lyhyt ja kestävä soolokanootti. Kanoottia pitää pystyä nostamaan, kantamaan (myös länget), uittamaan, vetämään perässä **kahla**en ja taluttamaan **mukana kulkevilla kärryillä**. Pakkaa aina mukaan myös kevyt **raivauskalusto** (kirves, retkisaha ja kassara I. vesuri). **Kanoottisauna** (puinen matala sauno) on monipuolinen apu melan ja varamelan oheen. Pakkaa reikitarvikkeet mahdollisimman kevyiksi ja vesi- ja viestivälineiksi. **Huomioi, että reittien varrella on yksityisiä rantoja, rakennuksia, teitä, poltoja ym.** Ohita nämä aina turhaan viipymättä ja häiriöitä tai vahinkoa aiheuttamatta! Noudata kaikkia turvallisuus- ja ennakoivia. Muista myös jokamiehenoikeuksien rajat, luitujen pesintä-aika ja luonnonsuojelualuearjoitukset. **Motto:** erämelonta muinaiskarjalaisten vanavedessä on palkitsevaa ponnistelu!

Muinaista rajareittiä on merkitty:
 Reittillä on paikoin telapuita ohivetoja helpottamaan.

ROMANAN REITIN (24-39) JA MATKOREITIN (24, 40-52) ETAPIT, 2. OSA

- 24) **SIMPELEJÄRVI** (Romanan reitti: Saviniemessä - Tähtiniemessä - Kurhonselkä - Ehronselkä - Iitiläsalmi - Kotsasaarensalmi - Haljakanselkä. **Matkoreitti:** Kirkkonselkä - Särkisalmi - Lemmikkonselkä (läpäisyaukko rautatiesillassa) - Särkisalmi - Jängensalmi - Muokkonselkä - Kinnarsalmi.) 25) **ROMANONJOKI** (Yläosa myrsky- tuhojen takia toistaiseksi kulkukelvottomasta **Kynnänpääjärveä**. Voimakkaasti meanderoiva, hiekkasärkkiä, ylittettäviä tai ohitettavia puita. Savuonta, kahlaus, paikoin melonta. Alaosalla **maohtu**: Tärvasaarensalmi. Nousu Melkonniemelle: Korkeasilta. ERITYISVAATIVA KOHDE.) 26) **PALAMUTKANGAS** (**Maataipale 4-5 km**: Korkeasilta - Palaneenkankaan keskuskangas - Tapiolantie - Myllysuluntie - (Kangasokite Ahomäki) - Kassinie - Rajasuontie. Reitin voi kulkea myös Kynnänpääjoen laavun kautta. *Huom. kasvatit Kirvimen läpikulusta etelästä pohjoiseen Ahomäelle ummessa.*) 27) **HEINÄSUONJOKI** (Vesille Rajasuontien sillalta. Kahlattava, ruosteinen matala joki. Metsäistä, peltö- osuuksia. **Maohitus**: Kasinmäki-tilan silta. Nousu Heinäsuon - tilan kangaslehtelle, joka ylittää Heinäsuon. *Huom. tienpohja jatkuu merkintäpuutteesta huolimatta.*) 28) **HEINÄSUON - RAJASUON** (**Maataipale 3 km**: Heinäsuon kangaslehti - Palaneentie - keskimääräinen metsätie luoteeseen [Laakkinmäki] - metsätie koilliseen [Rajakangas] - metsätie 4:n tien risteyksestä luoteeseen [Kaatuvaari]). 29) **LAUKKIJÄRVI** (Vesille etelärannasta. Nousu koillisrannalta paikoin märkää polkua mökkitie, josta Vanhalle Viipurintielle. Vesille Vapasan rannasta lähes vastapäätä. *Huom. tasoristeyksen ylitys ja Savolinna-tien ylitys!*) 30) **VAPANEN** (Melontajälkeen yhteys Valkiaan luoteisrannalta.) 31) **VALKIA** (Melontajälkeen yhteys Siekäläeseen pohjoisrannalta. Luonnon "portina" 2 kivettä.) 32) **SIEKÄLE** (Melontajälkeen yhteys Mustajärven pieneen harjaukseen keskeltä sillan alku.) 33) **MUSTAJÄRVI** (Yhteys laskuojalle luoteisosaan.) 34) **MUSTAJOKI** (Niskalla 2 haaraa, rautasilan ylitys tai **maohitus**. *Huom. Savonlinnan-tien sillanrannan aukiassa havaittu pilkkilankaa, erityistä varovaisuutta! Alaosalla pusuita: allus, ylitys tai **maohitus**. Majajahabitaitia.) 35) **SAARIJÄRVI** (Koillisrannalla laskuojalle Myllyjoen kynnys, nousu veneenrantaan. *Huom. lähellä Putikon kalanjeläytysaluetta aluerajoituksineen.*) 36) **MYLLYJOKI** (myös **Putikonjoki**. Yläosalla kalanjeläytysaluetta ja puusillan ohitus, koskipolku. Latoksen jälkeen koski. Mökin rautasillan ylitys. Vanhan Viipurintien kivisillan allus. Koskipolku. Kahlaus, köysiviini. *Huom. paikoin kivikkosauja, kynnyskivi.* Varovaisuutta!) 37) **NISKALAMPI** - **MYLLYJOKI** (Putikon hovin padon maohtu rautatien puolen rannalta. Myllyjoen alaosa koskipolku. Kahlaus, köysiviini. *Huom. rautatiesilta-aikon Ratasuon puolella alitettava kiinteä**

rautakeittiä. Varovaisuutta!) 38) **RATASUON - SAUNALAHTI** (Ratasuon rehevä, vaikeakulkuinen alue. Kahlaus, savuonta. Laiturin kohdalla yleensä väylä avoimelle Saunalahdelle. Putikon sahan pusuita: **maohitus**.) 39) **PUTIKONLAHTI** (Reitin päätös- ja noutopaikka Perkaus Oyn/Putikon kyläyhdistyksen ranta: laitur, venealuksia, uimaranta.) 40) **KINNARSALMI - RISTISALMI** (Kinnarsalmentien - Simpelejärven välissä veneenlaskupaikka. Ristisalmi kaivettua kanavaa. VT 6:n, rautatiesillan ja sillan allus.) 41) **LAHDENPOHJA** (Luoteisrantaan laskee Suolajoki Suolaajenniemen pohjoispuolella.) 42) **SUOLAJOKI** (Kivien ja vähävetisyyden takia vesikulkelvoton, linjaa seuraten **maataipale** 1 km Särkielämmelle: yksityistie joen alaosa Matkaisenurkkantielle - jokilinja tervalammin tien ylä Kirjavalan Erämiesten metsästäsmajan rantaan Särkielämmelle, josta vesille.) 43) **SÄRKEELÄMMEN** (Nousu ja **maataipale** luomaishahdesta tienpohjaa katkoviivatietä.) 44) **SÄRKEELÄMMENKANGAS** (**Maataipale**: katkoviivat - hiekkakuoppa - Piikkimäntie-Putikon - yhdistysten ylitys, lasku Koskijokeen pellon laidasta.) 45) **KOSKIJOKI** (Alin osa **Majojenjoeta**. Verrattain leveä peltosilla avoin joki. Kahlaus, savuonta. Ylimmällä osalla ahtautumia ja kynnys.) 46) **PIENI-MATKO** (Nousu laiturin vieruspuolelta maasta. *Huom. mökkiranta.* Vesiyhteys Suuri-Matkon rehevä ja vaikea: kahlaus tai rannalta vieni.) 47) **SUURI-MATKO** (Putikon tien sillan **maohitus** ja lasku vesille. **Maataipale**: nousu eteläkärsästä Kuikkalahti - Putikon - Kinnariemennelontie - lasku Hepposillanojan sillalta.) 48) **HEPPOSILLANOJA** (Kahlaus, paikoin kantaminen. Siltojen **maohitus**ksia. Paikoin ahtautumia ja vaikeaa melontaa, 2 km kolmihäärä, josta nousu tielle. ERITYISVAATIVA KOHDE.) 49) **SAUNAMÄKI** (**Maataipale 1,5 km**: yhdyntä Saunamäntielle - Saunamäki - Saunamäntie - yhdyntä Pajajärven kautta Kirjavalantieltä tulevalle yhdistykselle - laskupaikka Pienen Kalajärven itäranta.) 50) **PIENI KALAJÄRVI** (Vesiyhteys Kalajärvelle yläosalla vaikea, alaosa vesikulkelvoton. Nousu pohjoisrannasta. **Maataipale** Kirjavalantieltä Kuusela-tien pellonreunaa tai Pienen Kalajärven **maohitus** Pajamäeltä Kirjavalantielle tulevan yhdistyksen kautta.) 51) **KALAJÄRVI** (Vesille Kirjavalantieltä kautta uimarannasta. Saareksien alku luonnonlahden pohjoispuolella, länsiranta.) 52) **SAAREKSINOJA** (Kahlaus, savuonta, alin osa melontaa. Siltojen **maaohitus**. Ylittettäviä tai ohitettavia puita. Paikoin majajahabitaitia. *Huom. alimman osan Mustajärven rannat vaarallisen peltäviä!* ERITYISVAATIVA KOHDE. Laskee Mustajärven ja yhtyy täällä Romanan reittiin.)